

Taittirīya-Brāhmaṇa

Book 1, Chapter 5

Edited by Subramania Sarma, Chennai

Final proofread version, 1st April 2005

[[1-5-1-1]]

अग्नेः कृत्तिकाः ।

शुक्रं परस्ताज्ज्योतिरवस्तात् ।

प्रजापते रोहिणी ।

आपः परस्तादोषधयोऽवस्तात् ।

सोमस्येन्वका विततानि ।

परस्ताद्वयन्तोऽवस्तात् ।

रुद्रस्य बाहू ।

मृगयवः परस्ताद्विक्षारोऽवस्तात् ।

अदित्यै पुनर्वसू ।

वातः परस्तादाद्रमवस्तात् ॥ १ ॥

[[1-5-1-2]]

बृहस्पतैस्तिष्यः ।

जुह्वतः परस्ताद्यजमाना अवस्तात् ।

सर्पाणामाश्रेषाः ।

अभ्यागच्छन्तः परस्तादभ्यानृत्यन्तोऽवस्तात् ।

पितृणां मघाः ।

रुदन्तः परस्तादपभ्रशोऽवस्तात् ।

अर्यम्णः पूर्वे फल्गुनी ।

जाया परस्तादृषभोऽवस्तात् ।

भगस्योत्तरे ।

वहतवः परस्ताद्वहमाना अवस्तात् ॥ २ ॥

[[1-5-1-3]]

देवस्य सवितुर्हस्तः ।

प्रसवः परस्तात्सुनिरवस्तात्।
इन्द्रस्य चित्रा।
ऋतं परस्तात्सत्यमवस्तात्।
वायोर्निष्ठां व्रततिः।
परस्तादसिद्धिरवस्तात्।
इन्द्राग््नियोर्विशाखे।
युगानि परस्तात्कृषमाणा अवस्तात्।
मित्रस्यानूराधाः।
अभ्यारोहत्परस्तादभ्यारूढमवस्तात् ॥ ३ ॥

[[1-5-1-4]]

इन्द्रस्य रोहिणी।
शृणत्परस्तात्प्रतिशृणदवस्तात्।
निर्ऋत्यै मूलवर्हणी।
प्रतिभञ्जन्तः परस्तात्प्रतिशृणन्तोऽवस्तात्।
अपां पूर्वा अषाढाः।
वर्चः परस्तात्सर्मितिरवस्तात्।
विश्वेषां देवानामुत्तराः।
अभिजयत्परस्तादभिजितमवस्तात्।
विष्णोः श्रोणा पृच्छमानाः।
परस्तात्पन्था अवस्तात् ॥ ४ ॥

[[1-5-1-5]]

वसूनां श्रविष्ठाः।
भूतं परस्ताद्भूतिरवस्तात्।
इन्द्रस्य शतभिषक्।
विश्वव्यचाः परस्ताद्विश्वक्षितिरवस्तात्।
अजस्यैकपदः पूर्वं प्रोष्ठपदाः।
वैश्वानरं परस्ताद्वैशवावसवमवस्तात्।
अहेर्बुध्नियस्योत्तरे।
अभिषिञ्चन्तः परस्तादभिषुण्वन्तोऽवस्तात्।

पूष्णो रेवती।

गावः परस्ताद्वत्सा अवस्तात्।

अश्विनौरश्वयुजौ।

ग्रामः परस्तात्सेनाऽवस्तात्।

यमस्यापभरणीः।

अपकर्षन्तः परस्तादपवहन्तोऽवस्तात्।

पूर्णा पश्चाद्यत्ते देवा अदधुः ॥ ५ ॥

आर्द्रमवस्ताद्वहमाना अवस्तादभ्यारूढमवस्तात्पन्था अवस्ताद्वत्सा अवस्तात्पञ्च च ॥ १ ॥

[[1-5-2-1]]

यत्पुण्यं नक्षत्रम्।

तद्वट् कुर्वीतोपव्युषम्।

यदा वै सूर्य उदेति।

अथ नक्षत्रं नैति।

यावति तत्र सूर्यो गच्छेत्।

यत्र जघन्यं पश्येत्।

तावति कुर्वीत यत्कारी स्यात्।

पुण्याह एव कुरुते।

एव५ ह वै यज्ञेषु च शतद्युम्नं च मात्स्यो निरवसाययाञ्चकार ॥ १ ॥

[[1-5-2-2]]

यो वै नक्षत्रियं प्रजापतिं वेद।

उभयोरेनं लोकयोर्विदुः।

हस्तं एवास्य हस्तः।

चित्रा शिरः।

निष्ठ्या हृदयम्।

ऊरू विशाखे।

प्रतिष्ठाऽनूराधाः।

एष वै नक्षत्रियः प्रजापतिः।

य एवं वेद।

उभयोरेनं लोकयोर्विदुः ॥ २ ॥

[[1-5-2-3]]

अस्मिञ्श्चामुष्मिञ्श्च।
यां कामयेत दुहितरं प्रिया स्यादिति।
तां निष्ठायां दद्यात्।
प्रियैव भवति।
नैव तु पुनरागच्छति।
अभिजिन्नाम नक्षत्रम्।
उपरिष्ठादषाढानाम्।
अवस्ताच्छ्रोणायै।
देवासुराः संयत्ता आसन्।
ते देवास्तस्मिन्नक्षत्रेऽभ्यजयन् ॥ ३ ॥

[[1-5-2-4]]

यदभ्यजयन्।
तदभिजितौऽभिजित्त्वम्।
यं कामयेतानपज्यं जयेदिति।
तमेतस्मिन्नक्षत्रे यातयेत्।
अनपज्यमेव जयति।
पापपराजितमिव तु।
प्रजापतिः पशूनसृजत।
ते नक्षत्रं नक्षत्रमुपातिष्ठन्त।
ते समावन्त एवाभवन्।
ते रेवतीमुपातिष्ठन्त ॥ ४ ॥

[[1-5-2-5]]

ते रेवत्यां प्राभवन्।
तस्माद्रिवत्यां पशूनां कुर्वीत।
यत्किं चार्वाचीनः सोमात्।
प्रैव भवन्ति।
सलिलं वा इदमन्तरासीत्।
यदतरन्।

तत्तारकाणां तारकत्वम्।
यो वा इह यजते।
अमुं सलोकं नक्षते।
तन्नक्षत्राणां नक्षत्रत्वम् ॥ ५ ॥

[[1-5-2-6]]

देवगृहा वै नक्षत्राणि।
य एवं वेद।
गृह्यैव भवति।
यानि वा इमानि पृथिव्याश्चित्राणि।
तानि नक्षत्राणि।
तस्मादक्षीलनामश्चित्रे।
नावस्येन्न यजेत।
यथा पापाहे कुरुते।
तादृगेव तत्।
देवनक्षत्राणि वा अन्यानि ॥ ६ ॥

[[1-5-2-7]]

यमनक्षत्राण्यन्यानि।
कृत्तिकाः प्रथमम्।
विशाखे उत्तमम्।
तानि देवनक्षत्राणि।
अनूराधाः प्रथमम्।
अपभरणीरुत्तमम्।
तानि यमनक्षत्राणि।
यानि देवनक्षत्राणि।
तानि दक्षिणेन परियन्ति।
यानि यमनक्षत्राणि ॥ ७ ॥

[[1-5-2-8]]

तान्युत्तरेण।
अन्वेषामरात्स्मेति।

तदनू॒राधाः ।
ज्येष्ठ॑मेषामवधि॒ष्मेति ।
तज्ज्यैष्ठ॑घ्नी ।
मूल॑मेषामवृक्षा॒मेति ।
तन्मूल॑वर्हणी ।
यन्नास॑हन्त ।
तद॑षाढाः ।
यद॑श्लोणत् ॥ ८ ॥

[[1-5-2-9]]

तच्छ्रो॑णा ।
यद॑शृणोत् ।
तच्छ्र॑विष्ठाः ।
यच्छ॑तमभिषज्यन् ।
तच्छ॑तभिषक् ।
प्रोष्ठ॑पदेषूदयच्छन्त ।
रे॒वत्या॑मरवन्त ।
अ॒श्वयु॑जोरयुञ्जत ।
अ॒पभ॑रणीष्वपावहन् ।
तानि॑ वा ए॒तानि॑ यमनक्ष॒त्त्राणि॑ ।
यान्ये॒व दे॒वनक्ष॑त्त्राणि ।
तेषु॑ कुर्वीत यत्का॒री स्यात् ।
पु॒ण्याह॑ ए॒व कुरु॑ते ॥ ९ ॥
च॒का॒रै॒वं वेदो॑भयोरे॒नं लो॒कयोर्विदु॑रजयन्ने॒वती॒मुपा॑तिष्ठन्त नक्ष॒त्त्रत्व॑म॒न्यानि॑ या॒नि
यमनक्ष॑त्त्राण्यश्लो॒णद्यमनक्ष॑त्त्राणि॒ त्रीणि॑ च ॥ २ ॥

[[1-5-3-1]]

दे॒वस्य॑ स॒वितुः॑ प्रा॒तः प्र॑स॒वः प्रा॒णः ।
वरु॑णस्य सा॒यमा॑स॒वोऽपा॑नः ।
यत्प्र॑ती॒चीनं॑ प्रा॒तस्त॑नात् ।
प्रा॒चीनं॑ सं॒गवा॑त् ।

ततो॑ दे॒वा अ॒ग्नि॒ष्टोमं॑ निर॒मिमत॑ ।
तत्तदा॑त्त॒वीर्यं॑ निर्मा॒र्गः ।
मि॒त्रस्य॑ सं॒गवः॑ ।
तत्पु॑ण्यं ते॒जस्व्य॑हः ।
तस्मा॑त्तर्हि॒ पशवः॑ स॒माय॑न्ति ।
यत्प्र॑ती॒चीनं॑ सं॒गवात्॑ ॥ १ ॥

[[1-5-3-2]]

प्रा॒चीनं॑ म॒ध्यन्दि॑नात् ।
ततो॑ दे॒वा उ॒क्थ्यं॑ निर॒मिमत॑ ।
तत्तदा॑त्त॒वीर्यं॑ निर्मा॒र्गः ।
बृ॒हस्प॑तैर्म॒ध्यन्दि॑नः ।
तत्पु॑ण्यं ते॒जस्व्य॑हः ।
तस्मा॑त्तर्हि॒ तेक्षि॑ष्ठं तपति ।
यत्प्र॑ती॒चीनं॑ म॒ध्यन्दि॑नात् ।
प्रा॒चीनम॑परा॒ह्णात् ।
ततो॑ दे॒वाः षोड॑शिनं॑ निर॒मिमत॑ ।
तत्तदा॑त्त॒वीर्यं॑ निर्मा॒र्गः ॥ २ ॥

[[1-5-3-3]]

भग॑स्यापरा॒ह्णः ।
तत्पु॑ण्यं ते॒जस्व्य॑हः ।
तस्मा॑दपरा॒ह्णे कु॑मा॒र्यो भग॑मि॒च्छमा॑नाश्चरन्ति ।
यत्प्र॑ती॒चीनम॑परा॒ह्णात् ।
प्रा॒चीनं॑ सा॒यात् ।
ततो॑ दे॒वा अ॒तिरा॒त्रं निर॒मिमत॑ ।
तत्तदा॑त्त॒वीर्यं॑ निर्मा॒र्गः ।
वरु॑णस्य सा॒यम् ।
तत्पु॑ण्यं ते॒जस्व्य॑हः ।
तस्मा॑त्तर्हि॒ नानृ॑तं वदेत् ॥ ३ ॥

[[1-5-3-4]]

ब्राह्मणो वा अष्टविंशो नक्षत्राणाम्।

समानस्याहः पञ्च पुण्यानि नक्षत्राणि।

चत्वार्यंशीलानि।

तानि नव।

यच्च परस्तान्नक्षत्राणां यच्चावस्तात्।

तान्येकादश।

ब्राह्मणो द्वादशः।

य एवं विद्वान्संवत्सरं व्रतं चरति।

संवत्सरेणैवास्य व्रतं गुप्तं भवति।

समानस्याहः पञ्च पुण्यानि नक्षत्राणि।

चत्वार्यंशीलानि।

तानि नव।

आग्नेयी रात्रिः।

ऐन्द्रमहः।

तान्येकादश।

आदित्यो द्वादशः।

य एवं विद्वान्संवत्सरं व्रतं चरति।

संवत्सरेणैवास्य व्रतं गुप्तं भवति ॥ ४ ॥

संगवात्षोडशिनं निरमिमत् तत्तदात्तवीर्यं निर्मार्गो वदेद्भवति समानस्याहः पञ्च पुण्यानि नक्षत्राण्यष्टौ च ॥ ३ ॥

[[1-5-4-1]]

ब्रह्मवादिनो वदन्ति।

कति पात्राणि यज्ञं वहन्तीति।

त्रयोदशेति ब्रूयात्।

स यद्ब्रूयात्।

कस्तानि निरमिमीतेति।

प्रजापतिरिति ब्रूयात्।

स यद्ब्रूयात्।

कुतस्तानि निरमिमीतेति।

आत्मन इति।

प्राणापानाभ्यामेवोपाश्वन्तर्यामौ निरमिमीत ॥ १ ॥

[[1-5-4-2]]

व्यानादुपाश्वसर्वनम्।

वाच ऐन्द्रवायवम्।

दक्षक्रतुभ्यामैत्रावरुणम्।

श्रोत्रादाश्विनम्।

चक्षुषः शुक्रामन्थिनौ।

आत्मन आग्रयणम्।

अङ्गैभ्य उक्थ्यम्।

आयुषो ध्रुवम्।

प्रतिष्ठार्या ऋतुपात्रे।

यज्ञं वाव तं प्रजापतिर्निरमिमीत।

स निर्मितो नाद्ध्यत समव्हीयत।

स एतान्प्रजापतिरपिवापानपश्यत्।

तान्निरवपत्।

तैर्वै स यज्ञमप्यवपत्।

यदपिवापा भवन्ति।

यज्ञस्य धृत्या असंवृयाय ॥ २ ॥

उपाश्वन्तर्यामौ निरमिमीतामिमीत षट् च ॥ ४ ॥

[[1-5-5-1]]

ऋतमेव परमेष्ठि।

ऋतं नात्येति किं चन।

ऋते समुद्र आहितः।

ऋते भुमिरियञ् श्रिता।

अग्निस्तिग्मेन शोचिषा।

तप आक्रान्तमुष्णिहा।

शिरस्तपस्याहितम्।

वैश्वानरस्य तेजसा।

ऋतेनास्य निवर्तये।
सत्येन परिवर्तये ॥ १ ॥

[[1-5-5-2]]

तपसाऽस्यानुवर्तये।
शिवेनास्योपवर्तये।
शग्मेनास्याभिवर्तये।
तद्वृतं तत्सत्यम्।
तद्वृतं तच्छकेयम्।
तेन शकेयं तेन राध्यासम्।
यद्धर्मः पर्यवर्तयत्।
अन्तान्पृथिव्या दिवः।
अग्निरीशान ओजसा।
वरुणो धीतिभिः सह ॥ २ ॥

[[1-5-5-3]]

इन्द्रो मरुद्भिः सखिभिः सह।
अग्निस्तिग्मेन शोचिषा।
तप आक्रान्तमुष्णिहा।
शिरस्तपस्याहितम्।
वैश्वानरस्य तेजसा।
ऋतेनास्य निवर्तये।
सत्येन परिवर्तये।
तपसाऽस्यानुवर्तये।
शिवेनास्योपवर्तये।
शग्मेनास्याभिवर्तये ॥ ३ ॥

[[1-5-5-4]]

तद्वृतं तत्सत्यम्।
तद्वृतं तच्छकेयम्।
तेन शकेयं तेन राध्यासम्।
यो अस्याः पृथिव्यास्त्वचि।

निव॒र्तय॒त्योष॑धीः ।
अ॒ग्नि॒रीशा॒न् ओज॑सा ।
वरु॑णो धी॒तिभिः॑ स॒ह ।
इन्द्रो॑ म॒रुद्भिः॑ सखि॒भिः स॒ह ।
अ॒ग्नि॒स्ति॒ग्मेन॑ शोचिषा॑ ।
तप॒ आक्रान्त॑मुष्णिहा॑ ॥ ४ ॥

[[1-5-5-5]]

शि॒र॒स्तप॒स्याहि॑तम् ।
वैश्वान॑रस्य तेजसा ।
ऋ॒तेना॑स्य निव॒र्तये॑ ।
स॒त्येन॑ परि॒वर्तये॑ ।
तप॑साऽस्यानु॒वर्तये॑ ।
शि॒वेना॑स्योप॒वर्तये॑ ।
श॒ग्मेना॑स्याभि॒वर्तये॑ ।
तद्व॑तं तत्स॒त्यम् ।
तद्व॑तं तच्छ॒केयम् ।
तेन॑ शके॒यं तेन॑ राध्यासम् ॥ ५ ॥

[[1-5-5-6]]

एकं॑ मासमुद॑सृजत् ।
पर॑मेष्ठी प्रजाभ्यः ।
तेना॑भ्यो मह॒ आर्व॑हत् ।
अ॒मृतं॑ म॒र्त्याभ्यः॑ ।
प्र॒जाम॑नु प्रजायसे ।
तदु॑ ते म॒र्त्यामृत॑म् ।
येन॑ मासा॑ अर्धमा॒साः ।
ऋ॒तवः॑ परि॒वत्स॑राः ।
येन॑ ते ते॑ प्रजापते ।
ई॒जा॒नस्य॑ न्यव॒र्तय॑न् ॥ ६ ॥

[[1-5-5-7]]

तेनाहमस्य ब्रह्मणा ।
 निर्वर्तयामि जीवसै ।
 अग्निस्तिग्मेन शोचिषा ।
 तप आक्रान्तमुष्णिहा ।
 शिरस्तपस्याहितम् ।
 वैश्वानरस्य तेजसा ।
 ऋतेनास्य निर्वर्तये ।
 सत्येन परिवर्तये ।
 तपसाऽस्यानुवर्तये ।
 शिवेनास्योपवर्तये ।
 शग्मेनास्याभिवर्तये ।
 तद्वृतं तत्सत्यम् ।
 तद्वृतं तच्छक्रेयम् ।
 तेन शक्रेयं तेन राध्यासम् ॥ ७ ॥
 परिवर्तये सहाभिवर्तय उष्णिहा राध्यासं न्यवर्तयन्नुपवर्तये चत्वारि च ॥ ५ ॥

[[1-5-6-1]]

देवा वै यद्यज्ञेऽकुर्वत ।
 तदसुरा अकुर्वत ।
 तेऽसुरा ऊर्ध्वं पृष्ठेभ्यो नापश्यन् ।
 ते केशानग्रैऽवपन्त ।
 अथ श्मश्रूणि ।
 अथोपपक्षौ ।
 ततस्तेऽवाञ्च आयन् ।
 पराऽभवन् ।
 यस्यैवं वपन्ति ।
 अवाङ्गेति ॥ १ ॥

[[1-5-6-2]]

अथो परैव भवति ।
 अथ देवा ऊर्ध्वं पृष्ठेभ्योऽपश्यन् ।

त उ॒प॒प॒क्षाव॒ग्रेऽव॒प॒न्त ।
अथ॒ श्मश्रू॒णि ।
अथ॒ केशान् ।
तत॒स्तेऽभ॒वन् ।
सु॒वर्गं लो॒कमा॒यन् ।
यस्यै॒वं व॒प॒न्ति ।
भ॒व॒त्या॒त्मना॑ ।
अथो॑ सु॒वर्गं लो॒कमे॑ति ॥ २ ॥

[[1-5-6-3]]

अथै॒तन्म॒नु॒र्व॒ग्ने मि॒थुन॑म॒पश्य॑त् ।
स श्मश्रू॒ण्य॒ग्रेऽव॒प॒त ।
अथो॑प॒प॒क्षौ ।
अथ॒ केशान् ।
ततो॒ वै स प्राजा॑यत प्र॒जया॑ प॒शुभिः॑ ।
यस्यै॒वं व॒प॒न्ति ।
प्र प्र॒जया॑ प॒शुभिर्मि॒थुनै॑र्जा॒यते ।
दे॒वा॒सुराः संय॑त्ता आसन् ।
ते सं॒वत्स॑रे व्याय॑च्छन्त ।
तान्दे॒वाश्चा॑तुर्मा॒स्यैरे॒वाभि प्रायु॑ञ्जत ॥ ३ ॥

[[1-5-6-4]]

वैश्व॒देवे॑न च॒तुरो॑ मा॒सोऽवृ॑ञ्जतेन्द्र॒राजानः॑ ।
ताञ्छी॒र्षन्नि॑ चाव॑र्तयन्त॒ परि॑ च ।
वरु॑णप्र॒घासै॑श्चतुरो॑ मा॒सोऽवृ॑ञ्जत॒ वरु॑णराजानः ।
ताञ्छी॒र्षन्नि॑ चाव॑र्तयन्त॒ परि॑ च ।
सा॒क॒मे॒धैश्च॑तुरो॑ मा॒सोऽवृ॑ञ्जत॒ सोम॑राजानः ।
ताञ्छी॒र्षन्नि॑ चाव॑र्तयन्त॒ परि॑ च ।
या सं॒वत्स॑र उ॒पजी॒वाऽऽसी॑त् ।
तामे॑षामवृञ्जत ।
ततो॑ दे॒वा अ॒भव॑न् ।

पराऽसुराः ॥ ४ ॥

[[1-5-6-5]]

य एवं विद्वाँश्चातुर्मास्यैर्यजते।
भ्रातृव्यस्यैव मासो वृत्त्वा।
शीर्षन्नि च वर्तयते परि च।
यैषा संवत्सर उपजीवा।
वृद्धे तां भ्रातृव्यस्य।
क्षुधाऽस्य भ्रातृव्यः पराभवति।
लोहितायसेन निवर्तयते।
यद्वा इमामग्निर्ऋतावागते निवर्तयति।
एतदेवैनां रूपं कृत्वा निवर्तयति।
सा ततः श्वः श्वो भूयसी भवन्त्येति ॥ ५ ॥

[[1-5-6-6]]

प्रजायते।
य एवं विद्वाँल्लोहितायसेन निवर्तयते।
एतदेव रूपं कृत्वा निवर्तयते।
स ततः श्वः श्वो भूयान्भवन्नेति।
प्रैव जायते।
त्रेण्या शल्ल्या निवर्तयेत।
त्रीणित्रीणि वै देवानामृद्धानि।
त्रीणि छन्दाँसि।
त्रीणि सर्वनानि।
त्रय इमे लोकाः ॥ ६ ॥

[[1-5-6-7]]

ऋच्यामेव तद्वीर्यं एषु लोकेषु प्रतितिष्ठति।
यच्चातुर्मास्ययाज्यात्मनो नावद्येत्।
देवेभ्य आवृश्येत।
चतृषु चतृषु मासेषु निवर्तयेत।
परोक्षमेव तद्देवेभ्य आत्मनोऽवद्यत्यनाव्रस्काय।

दे॒वानां॑ वा ए॒ष आनी॑तः ।
यश्चा॑तुर्मा॒स्यया॒जी ।
य ए॒वं वि॒द्वान्नि च॑ वर्त॒यते॒ परि॑ च ।
दे॒वता॑ ए॒वाप्ये॑ति ।
नास्य॑ रु॒द्रः प्र॒जां प॒शून॒भि म॑न्यते ॥ ७ ॥
ए॒त्येत्य॑यु॒ञ्जता॑सुरा एति लो॒का म॑न्यते ॥ ६ ॥

[[1-5-7-1]]

आ॒युषः॑ प्रा॒णश् संत॑नु ।
प्रा॒णाद॑पा॒नश् संत॑नु ।
अ॒पा॒नाद्वा॒नश् संत॑नु ।
व्या॒नाच्च॑क्षुः संत॑नु ।
चक्षु॑षः श्रोत्र॒श् संत॑नु ।
श्रोत्रा॑न्मनः संत॑नु ।
मन॑सो वाच॒श् संत॑नु ।
वा॒च आ॒त्मान॑श् संत॑नु ।
आ॒त्मनः॑ पृथि॒वीश् संत॑नु ।
पृथि॒व्या अ॒न्तरि॑क्ष॒श् संत॑नु ।
अ॒न्तरि॑क्षाद्दिव॒श् संत॑नु ।
दिवः॑ सु॒वः संत॑नु ॥ १ ॥
अ॒न्तरि॑क्ष॒श् संत॑नु द्वे च ॥ ७ ॥

[[1-5-8-1]]

इन्द्रो॑ दधी॒चो अ॒स्थभिः॑ ।
वृ॒त्राण्य॑प्रतिष्कृतः ।
ज॒घान॑ नव॒तीर्न॑व ।
इ॒च्छन्न॑श्वस्य॒ यच्छि॑रः ।
पर्व॑तेष्वपश्रितम् ।
तद्वि॑दच्छर्य॒णाव॑ति ।
अत्रा॒ह गोर॑मन्वत ।
नाम॑ त्वष्ट॒रपी॑च्यम् ।

इत्था चन्द्रमसो गृहे।
इन्द्रमिद्राथिनो बृहत् ॥ १ ॥

[[1-5-8-2]]

इन्द्रमर्केभिरकिणः।
इन्द्रं वाणीरनूषत।
इन्द्र इद्धर्योः सचा।
संमिश्र आवचो युजा।
इन्द्रो वज्री हिरण्ययः।
इन्द्रो दीर्घाय चक्षसे।
आ सूर्यं रोहयद्विवि।
वि गोभिरद्रिमैरयत्।
इन्द्र वाजेषु नो अव।
सहस्रप्रधनेषु च ॥ २ ॥

[[1-5-8-3]]

उग्र उग्राभिरूतिभिः।
तमिन्द्रं वाजयामसि।
महे वृत्राय हन्तवे।
स वृषा वृषभो भुवत्।
इन्द्रः स दामने कृतः।
ओजिष्ठः स बलै हितः।
द्युम्नी श्लोकी स सौम्यः।
गिरा वज्रो न संभृतः।
सबलो अनपच्युतः।
ववक्षुरुग्रो अस्तृतः ॥ ३ ॥
बृहच्चास्तृतः ॥ ८ ॥

[[1-5-9-1]]

देवासुराः संयत्ता आसन्।
स प्रजापतिरिन्द्रं ज्येष्ठं पुत्रमप न्यधत्त।
नेदेनमसुरा बलीयां सोऽहनन्निति।

प्रहादौ ह वै कायाधवः।
विरोचनञ्चु स्वं पुत्रमप न्यधत्त।
नेदेनं देवा अहनन्निति।
ते देवाः प्रजापतिमुपसमेत्यौचुः।
नाराजकस्य युद्धमस्ति।
इन्द्रमन्विच्छामेति।
तं यज्ञक्रतुभिरन्वैच्छन् ॥ १ ॥

[[1-5-9-2]]

तं यज्ञक्रतुभिर्नान्वविन्दन्।
तमिष्टिभिरन्वैच्छन्।
तमिष्टिभिरन्वविन्दन्।
तदिष्टीनामिष्टित्वम्।
एष्टयो ह वै नाम।
ता इष्टय इत्याचक्षते परोक्षेण।
परोक्षप्रिया इव हि देवाः।
तस्मा एतमाग्नावैष्णवमेकादशकपालं दीक्षणीयं निरवपन्।
तदपद्रुत्यातन्वत।
तन्पत्नीसंयाजान्त उपानयन् ॥ २ ॥

[[1-5-9-3]]

ते तदन्तमेव कृत्वोदद्रवन्।
ते प्रायणीयमभि समारौहन्।
तदपद्रुत्यातन्वत।
ताञ्छ्वन्त उपानयन्।
ते तदन्तमेव कृत्वोदद्रवन्।
त आतित्थ्यमभि समारौहन्।
तदपद्रुत्यातन्वत।
तानिडान्त उपानयन्।
ते तदन्तमेव कृत्वोदद्रवन्।
तस्मादेता एतदन्ता इष्टयः संतिष्ठन्ते ॥ ३ ॥

[[1-5-9-4]]

ए॒व॑ हि दे॒वा अ॒कुर्व॑त।
इति॑ दे॒वा अ॒कुर्व॑त।
इत्यु॒ वै म॑नु॒ष्याः कुर्व॑ते।
ते दे॒वा ऊ॑चुः।
यद्वा इ॒दमु॒च्चैर्य॑ज्ञेन॒ चरा॑म।
तन्नोऽसु॑राः पा॒प्माऽनु॑विन्दन्ति।
उ॒पा॑श्शू॒पसदा॑ चराम।
तथा॒ नोऽसु॑राः पा॒प्मा नानु॑वेत्स्यन्तीति।
त उ॒पा॑श्शू॒पसद॑मतन्वत।
ति॒स्र ए॒व सा॑मिधे॒नीर॑नूच्य ॥ ४ ॥

[[1-5-9-5]]

स्रु॒वेणा॑घा॒रमा॑घार्यं।
ति॒स्रः परा॑ची॒राहु॑तीर्हु॒त्वा।
स्रु॒वेणो॑प॒सदं जु॒हवा॑ञ्चक्रुः।
उ॒ग्रं व॒चो अ॒पाव॑धीं त्वेषं व॒चो अ॒पाव॑धी॑श्च॒ स्वाहे॑ति।
अ॒श॒नया॑पि॒पासे॒ ह वा उ॒ग्रं व॒चः।
ए॒नश्च॒ वैर॑ह॒त्यं च त्वेषं॑ व॒चः।
ए॒तश्च॒ ह वा॒व तच्च॑तु॒र्धा वि॒हितं॑ पा॒प्मानं॑ दे॒वा अ॒प॒जघ्नि॑रे।
तथो॑ ए॒वैतदे॑वं वि॒द्यज॑मानः।
ति॒स्र ए॒व सा॑मिधे॒नीर॑नूच्य।
स्रु॒वेणा॑घा॒रमा॑घार्यं ॥ ५ ॥

[[1-5-9-6]]

ति॒स्रः परा॑ची॒राहु॑तीर्हु॒त्वा।
स्रु॒वेणो॑प॒सदं जु॒होति॑।
उ॒ग्रं व॒चो अ॒पाव॑धीं त्वेषं व॒चो अ॒पाव॑धी॑श्च॒ स्वाहे॑ति।
अ॒श॒नया॑पि॒पासे॒ ह वा उ॒ग्रं व॒चः।
ए॒नश्च॒ वैर॑ह॒त्यं च त्वेषं॑ व॒चः।
ए॒तमे॒व तच्च॑तु॒र्धा वि॒हितं॑ पा॒प्मानं॑ यज॒मानोऽप॑हते।

तेऽभिनीयैवाहः पशुमाऽलभन्त।
अहं एव तद्देवा अवर्ति पाप्मानं मृत्युमपजघ्निरे।
तेनाभिनीयैव रात्रेः प्राचरन्।
रात्रिया एव तद्देवा अवर्ति पाप्मानं मृत्युमपजघ्निरे ॥ ६ ॥

[[1-5-9-7]]

तस्मादभिनीयैवाहः पशुमालभेत।
अहं एव तद्यजमानोऽवर्ति पाप्मानं भ्रातृव्यानपनुदते।
तेनाभिनीयैव रात्रेः प्रचरेत्।
रात्रिया एव तद्यजमानोऽवर्ति पाप्मानं भ्रातृव्यानपनुदते।
स एष उपवसथीयेऽहन्दिदेवत्यः पशुरालभ्यते।
द्वयं वा अस्मिँल्लोके यजमानः।
अस्थि च मांसं च।
अस्थि चैव तेन मांसं च यजमानः सङ्स्क्रुते।
ता वा एताः पञ्च देवताः।
अग्नीषोमावग्निर्मित्रावरुणौ ॥ ७ ॥

[[1-5-9-8]]

पञ्चपञ्ची वै यजमानः।
त्वङ्मांसं सङ् स्नावाऽस्थि मज्जा।
एतमेव तत्पञ्चधा विहितमात्मानं वरुणपाशान्मुञ्चति।
भेषजतायै निर्वरुणत्वाय।
तं सप्तभिश्छन्दोभिः प्रातरह्वयन्।
तस्मात्सप्त चतुरुत्तराणि छन्दांसि प्रातरनुवाकेऽनूच्यन्ते।
तमेतयोपसमेत्योपासीदन्।
उपास्मै गायता नर इति।
तस्मादेतया बहिष्यमान उपसद्यः ॥ ८ ॥
ऐच्छन्ननयङ्स्तिष्ठन्तेऽनूच्यानूच्यं स्रुवेणाघारमाघार्यं रात्रिया एव तद्देवा अवर्ति पाप्मानं मृत्युमपजघ्निरे
मित्रावरुणौ नव च ॥ ९ ॥
देवा यजमानो देवा देवा यजमानो यजमानोऽलभन्त प्राचरन्लभेत प्रचरेदालभन्तालभेत मृत्युमपजघ्निरे
भ्रातृव्यान् ॥

[[1-5-10-1]]

स समुद्र उत्तरतः प्राज्वलद्भूम्यन्तेन।

एष वाव स समुद्रः।

यच्चात्वालः।

एष उ वेव स भूम्यन्तः।

यद्वैद्यन्तः।

तदेतच्चिशलं त्रिपूरुषम्।

तस्मात्तं त्रिवितस्तं खनन्ति।

स सुवर्णरजताभ्यां कुशीभ्यां परिगृहीत आसीत्।

तं यदस्या अध्यजनयन्।

तस्मादादित्यः ॥ १ ॥

[[1-5-10-2]]

अथ यत्सुवर्णरजताभ्यां कुशीभ्यां परिगृहीत आसीत्।

साऽस्य कौशिकता।

तं त्रिवृताऽभि प्रास्तुवत।

तं त्रिवृताऽऽददत।

तं त्रिवृताऽऽहरन्।

यावती त्रिवृतो मात्रा।

तं पञ्चदशेनाभि प्रास्तुवत।

तं पञ्चदशेनाददत।

तं पञ्चदशेनाहरन्।

यावती पञ्चदशस्य मात्रा ॥ २ ॥

[[1-5-10-3]]

तस्य सप्तदशेनाभि प्रास्तुवत।

तस्य सप्तदशेनाददत।

तस्य सप्तदशेनाहरन्।

यावती सप्तदशस्य मात्रा।

तस्य सप्तदशेन हियमाणस्य तेजो हरौऽपतत्।

तमेकविंशेनाभि प्रास्तुवत।

तमेकवि॑शेना॒ददत॑ ।
तमेकवि॑शेना॒हरन् ।
याव॑त्येकवि॑शस्य॒ मात्रा॑ ।
ते यच्चि॒वृता॑ स्तुव॒ते ॥ ३ ॥

[[1-5-10-4]]

त्रि॒वृ॒तैव॑ तद्यज॑मान॒माद॑दते ।
तं त्रि॒वृ॒तैव॑ ह॒रन्ति॑ ।
याव॑ती त्रि॒वृ॒तो॒ मात्रा॑ ।
अ॒ग्निर्वै॑ त्रि॒वृ॒त् ।
याव॑द्वा अ॒ग्नेर्द॑हतो धूम॒ उ॒दे॒त्यानु॒ व्येति॑ ।
ताव॑ती त्रि॒वृ॒तो॒ मात्रा॑ ।
अ॒ग्नेरे॒वैनं॑ तत् ।
मात्रा॑स्य॒ सायु॑ज्यस्य॒ सलो॑कता॑ गमयन्ति ।
अथ॒ यत्पञ्च॑दशेन॒ स्तुव॒ते ।
पञ्च॑दशेनैव॒ तद्यज॑मान॒माद॑दते ॥ ४ ॥

[[1-5-10-5]]

तं पञ्च॑दशेनैव॒ ह॒रन्ति॑ ।
याव॑ती पञ्च॑दशस्य॒ मात्रा॑ ।
च॒न्द्रमा॒ वै पञ्च॑दशः ।
एष॒ हि पञ्च॑दश्याम॒पक्षी॑यते ।
पञ्च॑दश्यामा॒पूर्य॑ते ।
च॒न्द्रम॑स ए॒वैनं॑ तत् ।
मात्रा॑स्य॒ सायु॑ज्यस्य॒ सलो॑कता॑ गमयन्ति ।
अथ॒ यत्सप्त॑दशेन॒ स्तुव॒ते ।
सप्त॑दशेनैव॒ तद्यज॑मान॒माद॑दते ।
तस्य॑ सप्त॑दशेनैव॒ ह॒रन्ति॑ ॥ ५ ॥

[[1-5-10-6]]

याव॑ती सप्त॑दशस्य॒ मात्रा॑ ।
प्र॒जाप॑तिर्वै॒ सप्त॑दशः ।

प्रजापतेरेवैनं तत्।
मात्रा॑ सायुज्य॑ सलोकता॑ गमयन्ति।
अथ यदेकविंशेन॑ स्तुवते॑।
एकविंशेनैव॑ तद्यजमानमाददते।
तमेकविंशेनैव॑ हरन्ति।
यावत्येकविंशस्य॑ मात्रा॑।
असौ वा आदित्य एकविंशः।
आदित्यस्यैवैनं॑ तत् ॥ ६ ॥

[[1-5-10-7]]

मात्रा॑ सायुज्य॑ सलोकता॑ गमयन्ति।
ते कुश्या॑।
व्यघ्नन्।
ते अहोरात्रे॑ अभवताम्।
अहरेव॑ सुवर्णाऽभवत्।
रजता॑ रात्रिः।
स यदादित्य उदेति॑।
एतामेव॑ तत्सुवर्णां कुशीमनु॑ समेति।
अथ यदस्तमेति॑।
एतामेव॑ तद्रजतां कुशीमनु॑ संविशति।
प्रहादा॑ ह वै कायाधवः।
विरोचन॑स्त्वं पुत्रमुदास्यत्।
स प्रदुरोऽभवत्।
तस्मात्प्रदुरादुदकं॑ नाचामेत् ॥ ७ ॥
आदित्यः पञ्चदशस्य॑ मात्रा॑ स्तुवते॑ पञ्चदशेनैव॑ तद्यजमानमाददते॑ सप्तदशेनैव॑ हरन्त्यादित्यस्यैवैनं॑
तद्विंशति॑ चत्वारि॑ च ॥ १० ॥

[[1-5-11-1]]

ये वै चत्वारः॑ स्तोमाः।
कृतं॑ तत्।
अथ॑ ये पञ्च।

कलिः सः।
तस्माच्चतुष्टोमः।
तच्चतुष्टोमस्य चतुष्टोमत्वम्।
तदाहुः।
कतमानि तानि ज्योतींषि।
य एतस्य स्तोमा इति।
त्रिवृत्पञ्चदशः सप्तदश एकविंशः ॥ १ ॥

[[1-5-11-2]]

एतानि वाव तानि ज्योतींषि।
य एतस्य स्तोमाः।
सोऽब्रवीत्।
सप्तदशेन हियमाणो व्यलेशिषि।
भिषज्यतमेति।
तमश्विनौ धानाभिरभिषज्यताम्।
पूषा करम्भेण।
भारती परिवापेण।
मित्रावरुणौ पयस्यया।
तदाहुः ॥ २ ॥

[[1-5-11-3]]

यदश्विभ्यां धानाः।
पूष्णः करम्भः।
भारत्यै परिवापः।
मित्रावरुणयोः पयस्याऽथ।
कस्मादितेषां हविषामिन्द्रमेव यजन्तीति।
एता ह्येनं देवता इति ब्रूयात्।
एतैर्हविर्भिरभिषज्यंस्तस्मादिति।
तं वसवोऽष्टकपालेन प्रातःसवनेऽभिषज्यन्।
रुद्रा एकादशकपालेन माध्यन्दिने सवने।
विश्वे देवा द्वादशकपालेन तृतीयसवने ॥ ३ ॥

[[1-5-11-4]]

स यदृष्टार्कपालान्प्रातःसवने कुर्यात्।
एकादश कपालान्माध्यन्दिने सवने।
द्वादशकपालांस्तृतीयसवने।
विलोमं तद्यज्ञस्य क्रियेत।
एकादशकपालानेव प्रातःसवने कुर्यात्।
एकादशकपालान्माध्यन्दिने सवने।
एकादशकपालांस्तृतीयसवने।
यज्ञस्य सलोमत्वाय।
तदाहुः।
यद्वसूनां प्रातःसवनम्।
रुद्राणां माध्यन्दिनं सवनम्।
विश्वेषां देवानां तृतीयसवनम्।
अथ कस्मादितेषां हविषामिन्द्रमेव यजन्तीति।
एता ह्येनं देवता इति ब्रूयात्।
एतैर्हविर्भिरभिषज्यंस्तस्मादिति ॥ ४ ॥
एकविंश आहुस्तृतीयसवने प्रातः सवनं पञ्च च ॥ ११ ॥

[[1-5-12-1]]

तस्या वाचोऽवपादादबिभयुः।
तमेतेषु सप्तसु छन्दःस्वश्रयन्।
यदश्रयन्।
तच्छ्रायन्तीयस्य श्रायन्तीयत्वम्।
यदवारयन्।
तद्वारवन्तीयस्य वारवन्तीयत्वम्।
तस्या वाच एवावपादादबिभयुः।
तस्मा एतानि सप्त चतुरुत्तराणि छन्दांस्युपादधुः।
तेषामति त्रीण्यरिच्यन्त।
न त्रीण्युदभवन् ॥ १ ॥

[[1-5-12-2]]

स बृहतीमेवास्पृशत्।
द्वाभ्यामक्षराभ्याम्।
अहोरात्राभ्यामेव।
तदाहुः।
कतमा सा देवाक्षरा बृहती।
यस्यां तत्प्रत्यतिष्ठत्।
द्वादश पौर्णमास्यः।
द्वादशाष्टकाः।
द्वादशामावास्याः।
एषा वाव सा देवाक्षरा बृहती ॥ २ ॥

[[1-5-12-3]]

यस्यां तत्प्रत्यतिष्ठदिति।
यानि च छन्दास्यत्यरिच्यन्त।
यानि च नोदभवन्।
तानि निर्वीर्याणि हीनान्यमन्यन्त।
साऽब्रवीद्बृहती।
मामेव भूत्वा।
मामुप सञ्श्रयतेति।
चतुर्भिरक्षरैरनुष्टुग्बृहतीं नोदभवत्।
चतुर्भिरक्षरैः पङ्क्तिर्बृहतीमत्यरिच्यत।
तस्यामेतानि चत्वार्यक्षराण्यपच्छिद्यादधात् ॥ ३ ॥

[[1-5-12-4]]

ते बृहती एव भूत्वा।
बृहतीमुप समश्रयताम्।
अष्टाभिरक्षरैरुष्णिग्बृहतीं नोदभवत्।
अष्टाभिरक्षरैस्त्रिष्टुग्बृहतीमत्यरिच्यत।
तस्यामेतान्यष्टावक्षराण्यपच्छिद्यादधात्।
ते बृहती एव भूत्वा।
बृहतीमुप समश्रयताम्।

द्वा॒द॒श॒भि॒र॒क्ष॒रै॒र्गा॒य॒त्री॒ बृ॒ह॒तीं॑ नो॒द॒भ॒वत् ।
द्वा॒द॒श॒भि॒र॒क्ष॒रै॒र्ज॒ग॒ती॒ बृ॒ह॒ती॒म॒त्य॒रि॒च्य॒त ।
त॒स्या॒मे॒ता॒नि॒ द्वा॒द॒शा॒क्ष॒रा॑ण्य॒प॒च्छि॒द्या॒द॒धात् ॥ ४ ॥

[[1-5-12-5]]

ते बृ॒ह॒ती॒ ए॒व॒ भू॒त्वा ।
बृ॒ह॒ती॒मु॒प॒ सम॑श्रयताम् ।
सोऽ॒ब्र॒वी॒त्प्र॒जा॒प॒तिः॑ ।
छ॒न्दा॑सि॒ रथो॑ मे भवत ।
यु॒ष्मा॒भि॒र॒ह॒मे॒त॒म॒ध्वा॒न॒म॒नु॒ संच॑राणीति ।
तस्य॑ गा॒य॒त्री॒ च॒ ज॒ग॒ती॒ च॒ प॒क्षा॒व॒भ॒व॒ता॒म् ।
उ॒ष्णि॒क्क॑ त्रि॒ष्टु॒ञ्च॒ प्र॒ष्ट्यौ॑ ।
अ॒नु॒ष्टु॒ञ्च॒ प॒ङ्क्ति॑श्च॒ धु॒र्यौ॑ ।
बृ॒ह॒त्ये॒वो॒द्धि॒र॒भ॒वत् ।
स ए॒तं॑ छ॒न्दो॒र॒थ॒मा॒स्थाय॑ ।
ए॒त॒म॒ध्वा॒न॒म॒नु॒ सम॑चरत् ।
ए॒त॑ ह॒ वै॒ छ॒न्दो॒र॒थ॒मा॒स्थाय॑ ।
ए॒त॒म॒ध्वा॒न॒म॒नु॒ संच॑रति ।
ये॒नै॒ष ए॒तत्संच॑रति ।
य ए॒वं॑ वि॒द्वान्सो॒मै॒न॒ यज॑ते ।
य उ॑ चै॒नमे॒वं वे॒द ॥ ५ ॥

अ॒भ॒व॒न्वा॒व सा॑ दे॒वा॒क्ष॒रा॒ बृ॒ह॒त्ये॒द॒धा॒द्वा॒द॒शा॒क्ष॒रा॑ण्य॒प॒च्छि॒द्या॒द॒धा॒दा॒स्थाय॑ षड् ॥ १२ ॥
अ॒ग्नेः॑ कृ॒त्तिका॑ यत्पु॒ण्यं॑ दे॒वस्य॑ स॒वि॒तु॒र्ब्र॒ह्म॒वा॒दि॒नः॑ क॒त्यु॒त॒मे॒व दे॒वा वा॑ आ॒यु॒षः॑ प्रा॒णामि॒न्द्रो॑ द॒धी॒चो॑
दे॒वा॒सु॒राः॑ स प्र॒जा॒प॒तिः॑ स॒ समु॒द्रो॒ ये वै॑ च॒त्वार॒स्त॒स्या॒वा॒चो॒ द्वा॒द॒श ॥ १२ ॥
अ॒ग्नेः॑ कृ॒त्तिका॑ दे॒वगृ॒हा ऋ॒त॒मे॒व वै॑श्व॒दे॒वे॒न॒ ते तद॑न्तं॒ तं प॑ञ्चद॒शे॒न॒ ते बृ॒ह॒ती॒ ए॒व॒ द्वि॒ष॒ष्टिः॑ ॥ ६२ ॥